

بررسی رابطه استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و مشارکت سیاسی (مورد مطالعه دانشجویان دانشگاه تهران شرق)

دکتر روح الله احمدزاده کرمانی، استاد یار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق
دکتر نادر صادقی لواسانی، استاد یار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق
حسن نظری گلدرق، دانشجوی کارشناسی ارشد ارتباطات دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق
(نویسنده و عهده دار مکاتبات) nazarihassan57@gmail.com

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف «بررسی رابطه استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و مشارکت سیاسی» انجام شده است. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ روش از نوع توصیفی-تحلیلی بوده و گردآوری داده‌ها به شیوه پیمایش صورت گرفته است. جامعه آماری تحقیق، کل دانشجویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه تهران شرق به تعداد ۳۱۳۳ نفر بود و به منظور تعیین حجم نمونه، نمونه‌ای به تعداد ۱۰۰ نفر با استفاده از فرمول کوکران به دست آمد. ابتدا حسب رشته تحصیلی نمونه‌گیری طبقه‌ای، سپس با توجه به جمعیت هر گروه نمونه‌گیری تصادفی انجام گرفت. پرسشنامه محقق ساخته ۲۵ مولفه‌ای که در قالب سؤالات باز و بسته مبتنی بر طیف لیکرت تنظیم شده است و داده‌های تحقیق با استفاده از نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد بین میزان استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و میزان مشارکت سیاسی رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد، این فرض براین اساس بیان شده است که با افزایش مشارکت سیاسی میزان استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما افزایش می‌یابد. بدین ترتیب با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان قضاوت نمود که به هر اندازه که دانشجویان مورد بررسی بیشتر از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما استفاده کنند به همان اندازه نیز میزان مشارکت سیاسی در آنها بالاتر بوده است و بالعکس.

واژگان کلیدی: مشارکت، مشارکت سیاسی، فرهنگ سیاسی، اهداف معنوی (اخلاقی) مشارکت، اهداف اقتصادی مشارکت، مشارکت توسعه‌ای

مقدمه

امروزه مشارکت سیاسی به عنوان مهمترین شاخص توسعه سیاسی ملت‌ها به امری گریز ناپذیر تبدیل شده است. این امر در کشورهای جهان سوم که گذار از سنت به مدرنیته را تجربه می‌کنند به شکلی حساس‌تر خود را نشان می‌دهد. دولت‌ها نیز ناچارند برای کسب مشروعیت به مشارکت سیاسی تن در دهند. از طرف دیگر میزان بالای مشارکت سیاسی مردم در زمینه تصمیمات و خط‌مشی‌های سیاسی بر فرهنگ توسعه یافته و توسعه یافتگی فرهنگ سیاسی آن جامعه دلالت دارد. از منظر دینی، مشارکت سیاسی فعال و حساسیت نسبت به سرنوشت خود و جامعه، نه تنها یک حق، بلکه یک تکلیف حتمی و ضروری و ارزشی مطلوب برای دانشجویان و عموم جامعه است. از این رو بررسی نقش، جایگاه و کارکردهای دانشجویان در نظام سیاسی و ضرورت بهره‌مندی جامعه از توانمندی‌های دانشجویان در اداره امور می‌تواند یکی از شرایط اجتناب ناپذیر توسعه سیاسی و اجتماعی باشد. (غفاری هشتجین و دیگران: ۱۳۸۹، ص ۲۰۷-۲۴۰)

بیان مساله

موضوع این تحقیق بررسی رابطه استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک و مشارکت سیاسی می‌باشد. در بین دانشجویان به دلایل مختلف از جمله جوان بودن، تحرک، استقلال‌طلبی، نوجویی، آرمان‌گرایی، اصلاح‌گرایی، عدم محافظه‌کاری اقتصادی (به خاطر عدم وابستگی به شغل، خانواده و فرزند) و نیز به علت علاقه و شناختی که نسبت به مسائل جامعه پس از ورود به دانشگاه پیدا می‌کنند، از ویژگی‌های خاص خود برخوردار است این پژوهش، علاقه‌مندی سیاسی دانشجویان را (با طرح پرسش‌هایی پیرامون علاقه‌مندی به مطالعه مقاله‌های سیاسی و یا از طریق برنامه‌های سیاسی مورد توجه آزمودنی‌ها در تلویزیون، میزان پیگیری مسایل جامعه و...) مورد ارزیابی قرار می‌دهد. تأثیر عوامل خانواده، تلویزیون و همکلاسی‌ها را در ایجاد بینش سیاسی دانشجویان می‌سنجد و نوع مشارکت سیاسی دانشجویان را به لحاظ فعالانه یا منفعلانه بودن بررسی می‌کند و نتایج حاصله را مورد مقایسه و تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد. (چابکی: ۱۳۸۹، ص ۱۰۷-۱۲۸)

اهمیت و ضرورت تحقیق

مشارکت مشروط به برابری انسان‌ها و منوط به آزادی آنهاست. در یک نظام مشارکتی فرض بر این است که مردم باید فرصت مناسب برای تأثیرگذاری بر سیاست‌ها و به دست آوردن مشاغل عمومی را داشته باشند و دولت نیز باید امکان رقابت را بر اساس شایستگی افراد مهیا کند. مشارکت به عنوان فرآیند قدرت گرفتن نوعی گذر از حکومت‌های سنتی است. لذا هم با دشواری‌هایی روبرو است و هم تصور این که دولت‌ها و سازمان‌های تثبیت شده محلی، بخشی از قدرت و اختیاراتشان را به دیگران واگذار کنند، کمی مشکل به نظر می‌رسد. مشارکت به عنوان روند کسب قدرت ناگزیر ساختارهای بوروکراتیک موجود را به مبارزه می‌طلبد، بنابراین طبیعی است اگر این ساختارها به یکی از اصلی‌ترین موانع بر سر راه مشارکت (سیاسی) تبدیل شوند.

مشارکت مردم در امور سیاسی و اجتماعی، یکی از مباحث مهم و از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است چون مشارکت در امور اجتماعی نوعی تعهد و قبول مسئولیت فردی و اجتماعی است که همه افراد انسانی ناگزیر به پذیرش آن هستند. (صالحی عباس ۱۳۸۵: شماره ۲۰۰)

اهداف تحقیق**هدف کلی**

بررسی رابطه استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک و مشارکت سیاسی (مورد مطالعه: دانشجویان تهران شرق)

هدف جزئی

- ۱- بررسی رابطه بین استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و شرکت در راهپیماییها
- ۲- بررسی رابطه بین استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و شرکت در جلسات و سخنرانیهای سیاسی
- ۳- بررسی رابطه بین استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و شرکت در انتخابات
- ۴- بررسی رابطه بین استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و فعالیت در ستادهای انتخاباتی
- ۵- بررسی رابطه بین استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و شرکت و فعالیت در تشکلهای سیاسی دانشجویی
- ۶- بررسی رابطه بین استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و کوشش برای اقناع دیگران در ارتباط با مساله سیاسی که خود به آن اعتقاد دارند
- ۷- بررسی رابطه بین استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و دیدن و شنیدن برنامه‌های سیاسی

سؤالات تحقیق

سوال اصلی:

- ۱- چه رابطه‌ای بین استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و مشارکت سیاسی وجود دارد؟

سوال فرعی:

- ۲- چه رابطه‌ای بین استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و بهبود مشارکت سیاسی وجود دارد؟
- ۳- چه رابطه‌ای بین استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و اقناع دانشجویان جهت شرکت در مشارکت سیاسی وجود دارد؟
- ۴- چه رابطه‌ای بین استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و افزایش مشارکت سیاسی وجود دارد؟

فرضیه‌های تحقیق

- ۱- به نظر می‌رسد بین میزان استفاده دانشجویان از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و شرکت در راهپیمایی رابطه معناداری وجود دارد.
- ۲- به نظر می‌رسد بین استفاده دانشجویان از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و شرکت در در جلسات و سخنرانیهای سیاسی رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۳- به نظر می‌رسد میان استفاده دانشجویان از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و شرکت در انتخابات رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۴- به نظر می‌رسد بین استفاده دانشجویان از اخبار شبکه یک سیما و فعالیت در ستادهای انتخاباتی رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۵- به نظر می‌رسد بین استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و فعالیت در تشکلهای دانشجویی رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۶- به نظر می‌رسد بین استفاده از اخبار ۲۱ شبکه یک سیما و کوشش برای اقناع دیگران جهت شرکت در مشارکت سیاسی رابطه معنی داری وجود دارد.
- ۷- به نظر می‌رسد بین استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و دیدن و شنیدن برنامه‌های سیاسی رابطه معنی داری وجود دارد.

تعاریف مفهومی**مشارکت سیاسی**

مشارکت سیاسی، فعالیت داوطلبانه اعضای جامعه در انتخاب رهبران و شرکت مستقیم و غیر مستقیم در سیاست گذاری عمومی است. (هانتینگتون: ۱۹۷۶، ص ۱۵-۱۷)

فرهنگ سیاسی

فرهنگ سیاسی زادگاه مشارکت سیاسی است و هر نوع اصلاح امورسیاسی را باید از اصلاح فرهنگ سیاسی آغاز کرد فرهنگ سیاسی تولید کننده مشارکت سیاسی است هر چه فرهنگ سیاسی از فرهنگ انقیاد و تابعیت به طرف فرهنگ مشارکتی تغییر یابد میزان مشارکت سیاسی افزایش می یابد. (همان، ص ۵۸۵)

اهداف معنوی (اخلاقی) مشارکت

در بافت معنوی یا اخلاقی، منظور از لوح مسأله مشارکت در تصمیم‌گیری آن است که پیشرفت فردی و کوشش فرد بر طبق مفهومی از حقوق بشر و شأن و مقامی که برای آن قائل شده است رواج داده شود. (انصاری: ۱۳۷۵، شماره ۳۳ و ۳۴)

اهداف اقتصادی مشارکت

مردم از طریق مشارکت در تصمیمات، بهتر می‌توانند از دانش، تجربه، فراست و بصیرت آنهایی که کار را عرضه می‌کنند، با توجه به بهبود روش‌ها در جهت بهبود و گسترش روابط کار در سازمان‌ها و جامعه مفید فایده باشند، (همان)

مشارکت توسعه ای

این نوع مشارکت فرایندی اجتماعی، یکپارچه، جامع، پویا، همبسته، مکمل، چند بعدی و چند فرهنگی است. به عبارت دیگر مشارکت توسعه ای می‌خواهد که همگان در مراحل توسعه ای درگیر شوند. (فریدون: ۱۳۷۷، ص ۵۰)

مبانی نظری پژوهش**تاریخچه مشارکت سیاسی**

از قرن شانزدهم میلادی و به دنبال فروپاشی نظام سیاسی کلیسا و ورود نظریه قرارداد اجتماعی به مباحث سیاسی و تاکید متفکران عصر روشنگری بر دخالت مردم در تعیین سرنوشت خود، بحث مشارکت سیاسی و جامعه مدنی وارد ادبیات سیاسی مغرب زمین شد.

بر پایه آموزه های عصر روشنگری و نظریه قرارداد اجتماعی مشارکت سیاسی به معنای درگیر شدن فرد در سطوح مختلف فعالیت در نظام سیاسی با اجتماعی شدن سیاست رابطه نزدیکی پیدا کرد. (راش: ۱۳۷۷، ص ۲۰)

دیدگاه‌ها در مورد مشارکت سیاسی

برای تبیین مشارکت سیاسی و اصولاً هر گونه رفتار سیاسی در کلی‌ترین سطح دو دیدگاه رقیب وجود دارد: انتخاب عاقلانه و مکتب جامعه شناختی. در مکتب انتخاب عاقلانه که آنتونی داوونز مهمترین نظریه پرداز آن است، هر گونه رفتار سیاسی حاصل تصمیم فردی بازیگر است که به طور عاقلانه از میان گزینه‌های مختلف که در یک وضعیت خاص پیش

روی اوست گزینه‌ای را انتخاب کند که به بهترین نحو اهداف او را تأمین می‌نماید. آنتونی داونز در چهار چوب مکتب انتخاب عقلانه تبیینی تئوریک از رفتار رأی دهی مردم ارائه داده است که می‌تواند به برخی انواع دیگر مشارکت سیاسی نیز قابل تعمیم باشد. هر رأی دهنده بالقوه بر اساس محاسبه عقلانی عمل می‌کند و در جریان مبارزه انتخاباتی با ارزیابی دولتی که بر سر کار بوده و مقایسه آن با ادعاها و برنامه‌های احزاب مخالف و با در نظر گرفتن منافعی که انتظار می‌رود از پیروزی این یا آن حزب عاید شخص او شود دست به گزینش می‌زند. رأی دهندگان انتخاب کنندگان عقلانی‌اند که شرکت در انتخابات را وسیله‌ای برای تأمین منافع شخصی خود تلقی می‌کنند (سید امامی: ۱۳۸۶، ص ۶۳). اولسون معتقد است که نفع شخصی عقلانی فرد را وادار می‌کند که هزینه‌های مشارکت در گروه یا عمل جمعی را در مقابل منافع آن بسنجد. وی عقلانیت را عامل قوی برای مشارکت سیاسی می‌داند. داونز و اولسون هر دو بر عقلانیت در مشارکت سیاسی تأکید دارند. (راش: ۱۳۷۷، ص ۱۳۶).

در مکتب جامعه‌شناختی، عمل فردی و گروهی برگرفته شده از ارزش‌ها و هنجارهای موجود در جامعه است؛ لذا تحلیل مشارکت سیاسی در پرتو مطالعه عواملی چون شرایط جامعه‌پذیری سیاسی افراد، فرهنگ سیاسی، سیستم‌های گروهی و سایر شرایط مربوط به محیط اجتماعی امکان پذیر می‌شود. یکی از نظریه‌های جامعه‌شناختی نظریه منابع است که در آن ادعا می‌شود برخی منابع اجتماعی و اقتصادی - از جمله تحصیلات، شغل و درآمد - بر مشارکت سیاسی افراد تأثیر می‌گذارند. دسترسی نابرابر افراد به اینگونه منابع در شکل‌گیری سبک زندگی، شبکه‌های اجتماعی و انگیزه‌های افراد مؤثر است. بنابر این رفتار مشارکتی افراد را باید بر حسب عضویت آنان در گروه‌های شغلی، تحصیلی و غیره توضیح داد (سید امامی: ۱۳۸۶، ص ۶۵).

دیدگاه هانتینگتون

هانتینگتون و نلسون مشارکت سیاسی را از عوامل اصلی توسعه سیاسی می‌دانند. آنان مشارکت سیاسی را تابع دو عامل نگرش و اولویت‌های نخبگان سیاسی و وضع گروه‌ها و انجمن‌ها و نهادهای اجتماعی واسطه در خود جامعه می‌دانند و معتقدند که فرایند توسعه اقتصادی و اجتماعی از طریق دو مجرا می‌تواند سرانجام به گسترش مشارکت سیاسی و اجتماعی بیانجامد:

الف. مجرای تحرک اجتماعی به این معنی که کسب منزلت‌های بالاتر اجتماعی به نوبه خود در فرد احساس توانایی و نگرش‌های معطوف به توانایی و تأثیر نهادن بر تصمیم‌گیری‌های دستگاه‌های عمومی را ایجاد می‌کند و این عوامل ذهنی در مجموع می‌تواند مشوق مشارکت در سیاست و فعالیت‌های اجتماعی باشد. در این حالت منزلت اجتماعی بالاتر و احساس توانایی و مؤثر بودن از نظر سیاسی به عنوان متغیرهای میانی، مشوق مشارکت اجتماعی و سیاسی می‌شود. به نظر این دو نویسنده، از میان متغیرهای منزلتی، میزان سواد یا تحصیلات فرد بیشترین تأثیر را بر مشارکت سیاسی دارد.

ب. مجرای سازمانی یعنی عضویت و مشارکت فعال در انواع گروه‌ها و سازمان‌های اجتماعی (اتحادیه‌های شغلی و صنفی، گروه‌های مدافع علائق خاص و نظایر آنها) است که احتمال مشارکت در فعالیت اجتماعی و سیاسی را بیشتر می‌کند. این عوامل در جوامعی که فرصت‌های تحرک فردی در آنها محدودتر است، اهمیت بیشتری دارد زیرا همانطور که گفته شد فرد برای رسیدن به وضع اجتماعی و اقتصادی بهتر به عنوان آخرین راه حل به فعالیت در سازمان‌های اجتماعی یا احزاب سیاسی می‌پردازد اما بطور کلی دخالت در فعالیت سازمان‌ها در تبیین تفاوت سطوح مشارکت سیاسی، از منزلت اجتماعی - اقتصادی مهم‌تر است (رضایی: ۱۳۷۵، صص ۵۶-۵۴).

دیدگاه پری

پری معتقد است که باید سه جنبه از مشارکت سیاسی یعنی شیوه مشارکت، شدت و کیفیت آن را بررسی کرد. منظور وی از شیوه مشارکت این است که مشارکت چه شکلی به خود می‌گیرد آیا رسمی است یا غیر رسمی و استدلال می‌کند که شیوه مشارکت برطبق فرصت، میزان علاقه، منابع در دسترس فرد و نگرش‌های رایج به مشارکت در جامعه و به ویژه این که آیا مشارکت تشویق می‌شود یا نمی‌شود فرق دارد. منظور از شدت، سنجش تعداد افرادی است که در فعالیت‌های معین شرکت می‌کنند و هم تعداد دفعات مشارکت آنان است که باز هم ممکن است بر طبق فرصت‌ها و منابع فرق کند. کیفیت به میزان اثر بخشی که در نتیجه مشارکت به دست می‌آید و سنجش تأثیر آن بر کسانی که قدرت را اعمال می‌کنند و نیز بر سیاستگذاری‌ها مربوط می‌شود. کیفیت هم بر طبق فرصت‌ها و منابع از جامعه‌ای به جامعه دیگر و از موردی به مورد دیگر فرق می‌کند (راش: ۱۳۷۷، صص ۱۲۴-۱۲۳).

ویژگیهای مشارکت تاثیر گذار

- ۱- دوسویه بودن و نه یک سویه بودن
 - ۲- داوطلبانه بودن و نه اجباری
 - ۳- آگاهانه بودن و نه غریزی و ناآگاهانه بودن
 - ۴- براساس علاقه و نیازها بودن
 - ۵- بر مبنای اعتقاد و ارزش‌ها بودن
 - ۶- براساس اعتماد و هم‌رایی متقابل بودن
 - ۷- شبیه کارکرد ارگانسیم است
 - ۸- نیازمند فعالیت تمام عناصر یک نظام است
 - ۹- بر مبنای هدف مشترک است
 - ۱۰- مشارکت کنندگان حق شرکت در تصمیم‌گیریها را دارند
 - ۱۱- بر مبنای آزادی عمل و دفاع از نظرهاست
 - ۱۲- مخصوص یک قشر نیست
- اگر مشارکتی فاقد ویژگی‌های مذکور باشد بنابراین تاثیرات لازم را بر جامعه خود نخواهد داشت و به صورت مقطعی قابل بهره‌برداری ابزاری خواهد بود (متین: ۱۳۷۷، ص ۴۶)

سطوح مشارکت

رابرت دال سطوح مشارکت را در امور سیاسی به مقوله‌های جزئی تری تبدیل کرده است که قابلیت الگوگیری برای امور دیگر را نیز دارد که در اینجا به این سطوح اشاره می‌شود.

- ۱- شرکت در انتخابات ریاست جمهوری
- ۲- شرکت در انتخابات محلی
- ۳- فعالیت در یک سازمان درگیر حل مشکل جامعه
- ۴- کار افراد دیگر برای حل برخی مسائل جامعه
- ۵- کوشش برای اقناع دیگران در راهی که خود عمل می‌کند
- ۶- فعالیت برای یک نامزد حزب در طول انتخابات
- ۷- تماس با دستگاه‌های حکومتی
- ۸- شرکت در جلسات سیاسی
- ۹- تشکیل گروه و سازمانی برای حل مشکلات جامعه

۱۰- عضویت در یک سازمان سیاسی

۱۱- پرداخت پول به یک نهاد، حزب یا نامزد انتخاباتی

علاوه بر سطوح مشارکت سیاسی برشمرده شده سطوح دیگری از جمله مشارکت های غیر رسمی مانند شورش، تظاهرات و غیره نیز برشمرده شده که از ذکر آنها صرف نظر می شود. (رهبر: ۱۳۸۰، ص ۳۴)

پیشینه پژوهش

تحقیقات لایگلی نشان می دهد که داشتن دوستان فعال در امور سیاسی موجب افزایش احتمال مشارکت خود افراد می شود. وی نتیجه می گیرد بحث با دوستانی که به سیاست علاقه مند هستند یا به فعالیت سیاسی می پردازند، می تواند در یادگیری فرد به فعالیت در امور سیاسی کمک کند نتیجه تحقیق حاکی از آن بوده که کشورهای آلمان، دانمارک، هلند و تا حدودی انگلیس از فرهنگ مدنی پیشرفته تری برخوردار بوده اند. فرانسه، ایتالیا، اسپانیا و بلژیک در گروه دیگر قرار گرفته اند. با توجه به مشارکت در انتخابات (تا سال ۱۹۹۰ م.) جمهوری فدرال آلمان از جمله کشورهایی بوده است که میزان مشارکت در انتخابات، در آن کشور نسبتاً بالا گزارش شده است. تفاوت میان کشورها را از نظر مشارکت سیاسی می توان تا حدودی به دلیل سنت های سیاسی فرهنگی و یا ملی آنان دانست.

(رجیک جیسر: ۲۰۰۸، ص ۵۴۱-۵۵۵)

وفادار (وفادار، ۱۳۷۵) در تحقیق خود تحت عنوان «دموکراسی، برداشت مردم و دانشجویان» به بررسی نگرش مردم و دانشجویان نسبت به انتخابات پرداخته است. مهم ترین عاملی که بر انتخابات به عنوان رفتار سیاسی تأثیر داشته، مشروعیت به خصوص مشروعیت مسئولین بوده است یعنی عملکرد مسئولین و در نتیجه میزان پذیرش آنان توسط مردم، بیشترین تأثیر را بر شرکت در انتخابات داشته است.

چارچوب نظری تحقیق

روش تفسیری، که نظریه ای «معناکاو» است، در پس فهم رفتار افراد بر اساس فهم رفتارهای درونی است؛ یعنی وقتی می بینیم فردی رفتار خاصی انجام می دهد و به مشارکت سیاسی دست می زند، باید رفتار وی را تحلیل کنیم که آیا مشارکت وی از روی قبول رژیم سیاسی بوده است یا برای اشتهار خود در جامعه و یا برای کسب منفعت مالی و مانند آن. (مارش و جری: ۱۳۷۸، ص ۱۰۷)

از مهم ترین نظریه پردازان مشارکت سیاسی، می توان به لوسین پای در اثر معروفش ارتباطات و توسعه سیاسی (۱۹۶۳) اشاره نمود. وی در این کتاب، به بحث نظری درباره رابطه ارتباطات و توسعه سیاسی و نیز الگوهای ارتباطات در جوامع می پردازد. پای در این زمینه، الگویی از بحران ارائه می کند و معتقد است: تفوق بر این بحران ها (بحران های هویت، مشروعیت، نفوذ، مشارکت، ادغام و توزیع) پیشرفت توسعه سیاسی را تضمین می کند. (لوسین پای: ۱۹۶۳، ص ۶۳-۶۶). مایکل راش نیز معتقد است: اجتماعی شدن در مشارکت سیاسی تأثیر دارد، اما نباید اجتماعی شدن سیاسی و مشارکت سیاسی را تنها در امتداد یکدیگر در نظر گرفت. اجتماعی شدن ممکن است هم متضمن باز اجتماعی شدن باشد و هم تعدیل کننده آن. از این طریق، فرد ممکن است نسبت به پدیده ها و انگیزه های سیاسی خارجی - مثل امنیت و تهدید امنیت - واکنش های متفاوتی نشان دهد. روشن است که در این زمینه، رفتار مناسب ممکن است حتی شرکت نکردن در فعالیت سیاسی باشد؛ (مایکل راش: ص ۱۰۷) از جمله نظریه پردازان رفتارگرا در باب مشارکت سیاسی، می توان به رابرت دال اشاره کرد.

دال معتقد است: کسی نمی تواند تأثیر عقاید و عمل سیاسی خود را بر دیگران انکار نماید. به نظر او، در سیاست - برخلاف علوم طبیعی - بین نظر علمی و عقاید، یعنی معرفت سیاسی و عقیده سیاسی فاصله ای نیست. بنابراین، برای

دال این نکته آشکار است که عقاید سیاسی همانند نیاز به امنیت، و تهدید امنیت، در عمل سیاسی فرد اثر می‌گذارند و ساختار و کارکرد نهادها و نظام‌های سیاسی را متأثر می‌سازند.

متغیرهای تحقیق

در این تحقیق مشارکت سیاسی بعنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است همانطور که مشارکت سیاسی دارای تعاریف متعددی است برای سنجش آن نیز شاخص‌های متعددی عنوان شده است که سنجش همه آنها مشکل است به همین خاطر با توجه به شاخص‌های که وجود دارد در نهایت ۷ شاخص برای سنجش مشارکت سیاسی مورد بررسی قرار گرفت که به شرح ذیل می‌باشد: ۱- شرکت در راهپیماییها ۲- شرکت در جلسات و سخنرانیهاسیاسی ۳- شرکت در انتخابات ۴- فعالیت در ستادهای انتخاباتی ۵- شرکت و فعالیت در تشکلهای سیاسی دانشجویی ۶- کوشش برای اقناع دیگران در ارتباط با مساله سیاسی که خود به آن اعتقاد دارند ۷- دیدن و شنیدن برنامه‌های سیاسی.

جامعه و نمونه آماری

دانش جویان دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی تهران شرق به تعداد ۳۱۳۳ نفر جامعه آماری است و براساس فرمول کوکران از دانشجویان به عنوان حجم نمونه ۱۰۰ نفر انتخاب شده و روش نمونه گیری به صورت نمونه گیری تصادفی بوده است.

روش گردآوری و تجزیه تحلیل اطلاعات

روش گردآوری اطلاعات در این تحقیق روش میدانی و کتابخانه‌ای می‌باشد و از ابزارهای زیر در جمع آوری اطلاعات استفاده شده است:

- ۱- جستجو در اینترنت
- ۲- جستجو در کتاب‌ها و مجلات
- ۳- پرسشنامه
- ۴- اسناد و مدارک موجود در سازمان مورد مطالعه.

اعتبار و روایی پرسشنامه

اعتبار سوری پرسشنامه محقق ساخته ۲۵ مولفه ای که در قالب سؤالات باز و بسته مبتنی بر طیف لیکرت تنظیم شده بود توسط ۸ نفر از اساتید دانشگاه بررسی و مورد تایید قرار گرفت. پایایی تمامی مقیاس‌های به کار گرفته شده بر اساس ضریب آلفای کرونباخ، همگی در حد قابل قبول بوده اند.

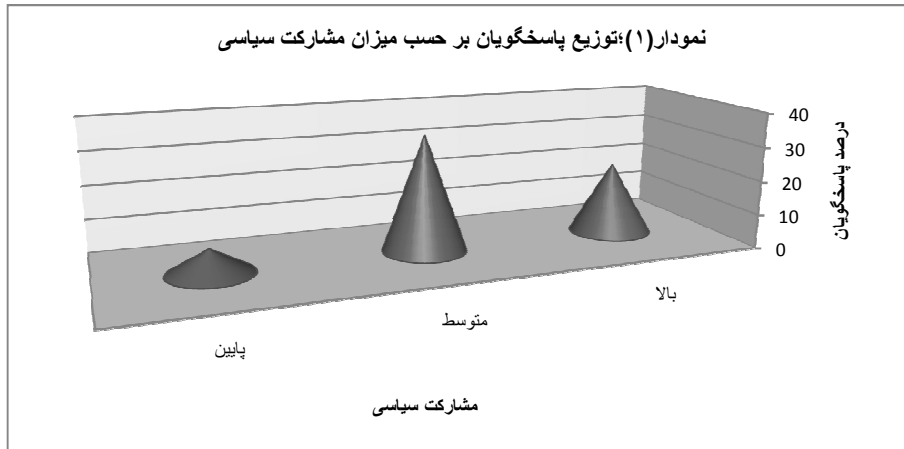
روش آزمون و تحلیل های آماری

تجزیه و تحلیل داده های این پژوهش در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی و با استفاده از نرم افزار SPSS صورت پذیرفت. در این فرآیند نخست جداول سؤالات، پرسشنامه‌ها تجزیه و تحلیل و اطلاعات و داده‌های تحقیق براساس دستوارالعمل تعیین شده کد گذاری سپس داده‌های کد گذاری شده در برگه‌های مخصوص وارد شده و این اطلاعات با استفاده از SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است و در آمار استنباطی به منظور بررسی روابط بین متغیر هاز آزمون آماری پیرسون استفاده شده است.

جدول (۱) توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب میزان مشارکت سیاسی

مشارکت سیاسی	تعداد	درصد	درصد تجمعی
بالا	۲۱	۳۳/۹	۳۳/۹
متوسط	۳۴	۵۴/۸	۸۸/۷
پایین	۷	۱۱/۳	۱۰۰
جمع	۶۲	۱۰۰	---
میانگین (۱۸ تا ۴۴)		۳۰/۹۵۱۶	

چنان که از داده‌های جدول بر می‌آید در مجموع ۳۳/۹ درصد از دانشجویان مشارکت سیاسی بالا و ۱۱/۳ درصد از آنها مشارکت سیاسی پایین دارند. که این در مجموع نشان دهنده سهم بالای مشارکت سیاسی در دانشجویان است.

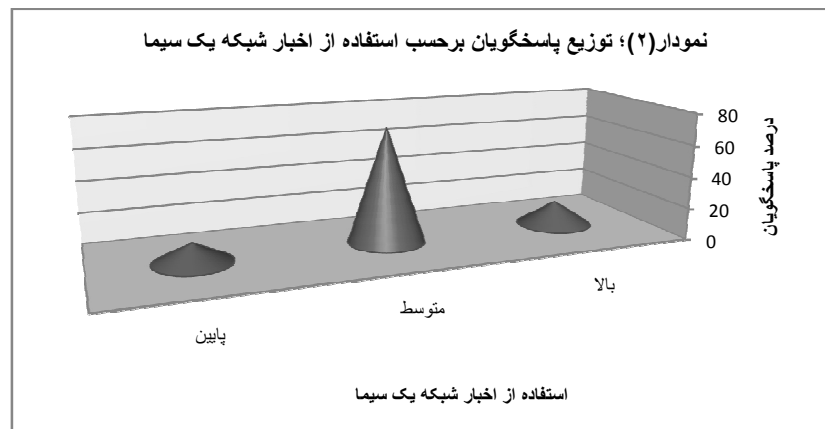

توصیف متغیر مستقل استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما

جدول (۲) توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب میزان استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما

درصد تجمعی	درصد	تعداد	استفاده از اخبار شبکه یک سیما
۱۵/۲	۱۵/۲	۱۵	بالا
۸۷/۹	۷۲/۲	۷۲	متوسط
۱۰۰	۱۲/۱	۱۲	پایین
---	۱۰۰	۹۹	جمع
۱۳/۶۹			میانگین (۴ تا ۲۲)

چنان که از داده‌های جدول بر می‌آید در مجموع ۱۵/۲ درصد از دانشجویان، از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و ۱۲/۱ درصد از آنها از کمتر از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما استفاده می‌کنند. بیشترین میزان استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما در سطح متوسط با ۷۲/۲ درصد بوده است.

آزمون همبستگی

به منظور پاسخگویی به سوالات تحقیق، بین متغیر مستقل (استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما) و متغیر وابسته (ابعاد مشارکت سیاسی) ابتدا سعی شد تا در یک تحلیل دو متغیره از طریق آزمون همبستگی روابط بین ابعاد متغیر وابسته با متغیر مستقل سنجیده شود.

بین افزایش میزان استفاده از اخبار شبکه یک سیما در دانشجویان و میزان مشارکت سیاسی رابطه مستقیم و معنی داری وجود دارد.

این فرض براین اساس بیان شده است که مشارکت سیاسی با افزایش میزان استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما افزایش می‌یابد. داده‌ها نیز نشان می‌دهد که با افزایش میزان استفاده دانشجویان از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما، میزان مشارکت سیاسی نیز افزایش می‌یابد. نگاه به اعداد جدول و نیز ضریب همبستگی پیرسون ($R=0/208$ ، $sig=0/028$)، تأییدکننده فرضیه مذکور می‌باشد. بدین ترتیب با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان قضاوت نمود که به هر اندازه که دانشجویان مورد بررسی بیشتر از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما استفاده کنند، به همان اندازه نیز میزان مشارکت سیاسی در آنها بالاتر بوده است و بالعکس.

جمع بندی نتایج تحقیق

پژوهش حاضر با هدف شناسایی میزان مشارکت سیاسی در بین دانشجویان دانشگاه تهران شرق و تاثیر پذیری آنها از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما انجام شده است. کشف روابط بین برخی از متغیرهای مشارکت سیاسی، با اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما از اهداف تحقیق حاضر بوده است.

به منظور دستیابی به اهداف پژوهش، با استفاده از روش تحقیق پیمایش و از طریق نمونه‌گیری تصادفی تعداد ۱۰۰ نفر از دانشجویان به عنوان نمونه تحقیق از دانشگاه تهران شرق انتخاب گردیدند. پایایی تمامی مقیاس‌های به کار گرفته شده بر اساس ضریب آلفای کرونباخ، همگی در حد قابل قبول (۷) بوده اند.

اکثر دانشجویان مورد بررسی (۵۸ درصد) مجرد و ۴۲ درصد از دانشجویان متأهل بودند، در مجموع تحصیلات دانشجویان، بیشترین درصد (۴۰ درصد) مربوط به تحصیلات لیسانس، و کمترین درصد نیز مربوط به تحصیلات دکترا (۳ درصد) بوده است.

وضعیت اشتغال در دانشجویان، بیشترین درصد (۵۹ درصد) مربوط به افراد شاغل و کمترین درصد نیز مربوط به دانشجویان بیکار (۴۱ درصد) بوده است.

بیشترین میزان مشارکت سیاسی مربوط به گویه‌های آیا تاکنون در مجالس سخنرانی کاندیداها در زمان انتخابات شرکت داشته اید و چقدر در جلسات و مباحثات سیاسی شرکت نموده و نظرات خود را بیان می‌کنید، به ترتیب با میانگین ۳/۶۷ و ۳/۵۱ از ۵ بوده است و در مجموع ۱۴ درصد از دانشجویان با این گویه‌ها خیلی زیاد و زیاد موافق هستند. از سوی دیگر، کمترین میزان مشارکت سیاسی مربوط به گویه بعد از انقلاب انتخابات و راهپیمایی‌های زیادی برگزار شده است چقدر در این انتخابات و راهپیمایی شرکت کرده اید، با میانگین ۲/۰۹ از ۵ بوده است که ۷۲ درصد از جوانان با این گویه خیلی زیاد و زیاد موافق هستند. در مجموع میانگین گویه‌ها برابر ۲/۷۷ از ۵ می‌باشد که حاکی از سهم قابل توجه میزان مشارکت سیاسی در دانشجویان می‌باشد. جهت فهم بهتر میزان مشارکت سیاسی، گویه‌های ۱۱ گانه مذکور با هم ترکیب شده و نتایج در جدول (۷-۴) به نمایش درآمده است.

در مجموع ۳۳/۹ درصد از دانشجویان مشارکت سیاسی بالا و ۱۱/۳ درصد از آنها مشارکت سیاسی پایین دارند. که این در مجموع نشان دهنده سهم بالای مشارکت سیاسی در دانشجویان است.

بیشترین میزان استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما مربوط به گویه به نظر شما دیدن یا شنیدن اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما چقدر برای ترغیب شما به شرکت در جلسات و سخنرانی‌های سیاسی موثر است با میانگین ۳/۱۳ از ۵ بوده است. از سوی دیگر، کمترین مربوط به گویه چقدر وقت می‌گذارید تا از اخبار و وقایع سیاسی کشور آگاه شوید، با میانگین ۲/۱۶ از ۵ درصد بوده است.

در مجموع میانگین گویه‌ها برابر با ۳/۱۵ از ۵ می‌باشد، که حاکی از سهم قابل توجه استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما در دانشجویان می‌باشد. جهت فهم بهتر میزان استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما، گویه‌های ۵ گانه مذکور با هم ترکیب شده

در مجموع ۱۵/۲ درصد از دانشجویان، از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما و ۱۲/۱ درصد از آنها از کمتر از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما استفاده می‌کنند. بیشترین میزان استفاده از اخبار ساعت ۲۱ شبکه یک سیما در سطح متوسط با ۷۲/۲ درصد بوده است.

پیشنهادات ناشی از انجام پژوهش

دانشجویان در صورت وجود مجاری مناسب برای بیان دیدگاهها و خواسته‌های سیاسی خود اصولاً نقش موثری در سلامت و ثبات سیاسی جامعه ایفا می‌کنند و در مواردی که به هر دلیلی احساس تعلق خود به نظام سیاسی حاکم و روند سیاسی جاری را از دست دهند و احساس بیگانگی کنند می‌توانند به عاملی مهیب برای ایجاد بی‌ثباتی در جامعه تبدیل شوند. رهبران سیاسی ایران همواره به مشارکت سیاسی جوانان در مجاری متعارف یا رسمی به عنوان عامل مهمی در ایجاد مشروعیت بین‌المللی برای نظام و نیز جهت پیشبرد سیاستهای نظام، نظر داشته باشند و مایل باشند از این سرمایه اجتماعی به نحو موثری بهره‌گیرند این نگرانی وجود نخواهد داشت که جوانان در صورت سرخوردگی یا بیگانگی از اوضاع سیاسی جاری، ممکن است به سوی بی‌تفاوتی سیاسی یا فعالیت‌های بی‌ثبات کننده منحرف شوند.

محدودیت های پژوهش

- کمبود منابع، کتب و مقالات

- برخی دانشجویان نسبت به موضوع پژوهش حساسیت نشان می‌دادند

- بنابراین برای ایجاد اطمینان و اعتماد در برخی از دانشجویان مبنی بر اینکه پاسخ به سوالات پرسشنامه صرفاً به انجام یک پژوهش دانشگاهی کمک می‌کند زمان نسبتاً طولانی طی شد.

فهرست منابع :

- انصاری محمداسماعیل، فصل نامه علمی کاربردی. مرکز آموزش مدیریت دولتی، شماره ۳۳ و ۳۴: ۱۳۷۵.
- چابکی ام البنین، بررسی مقایسه‌ای مشارکت سیاسی دانشجویان دختر و پسر در تهران. مجله علوم انسانی دانشگاه الزهرا (س). شماره ۴۴ و ۴۵: ۱۳۸۱.
- دیوید مارش و استوکر جری، روش و نظریه در علوم سیاسی. ترجمه امیر محمد حاجی یوسفی. تهران. علم: ۱۳۷۸.
- رابرت دال، تجزیه و تحلیل جدید سیاست. ترجمه حسین مظفریان. تهران. پژوهشکده مطالعات راهبردی: ۱۳۶۴.
- رضایی عبدالعلی، مشارکت اجتماعی، وسیله یا هدف یا ابزار توسعه. فصلنامه اطلاعات سیاسی اقتصادی. شماره ۱۰۹ و ۱۱۰. ۱۳۷۵.
- رهبر عباس علی، تاثیر عوامل ملی و مذهبی در افزایش مشارکت سیاسی جوانان دانشجویان. انتشارات مرکز تحقیقات و سنجش برنامه ای صدا و سیما. شماره ۳۹: ۱۳۸۰.
- راش مایکل، جامعه و سیاست. ترجمه منوچهر صبوری. تهران. انتشارات سمت: ۱۳۷۷.
- سیدامامی کاووس، مشارکت سیاسی دانشجویان: ارزیابی برخی از پیش‌بینی‌کننده‌های مشارکت سیاسی. پژوهشنامه علوم سیاسی. سال دوم. شماره ۱: ۱۳۸۶.
- سیف زاده حسین، مشارکت منفعلانه و علل تداوم آن. مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی. شماره ۳۱: ۱۳۷۳.
- غفاری هنجین زاهد و دیگران، عوامل مؤثر بر مشارکت سیاسی دانشجویان. مجله دانشگاه شاهد. شماره ۱۲: ۱۳۸۹.
- فریدون علی اکبر، مشارکت مفاهیم، تعاریف و انواع. روزنامه همشهری: ۱۳۷۷.
- صالحی عباس، درچیستی و چگونگی مشارکت سیاسی. مجله پگاه حوزه. شماره ۲۰۰: ۱۳۸۵.
- متین نعمت ا...، مبانی نظری مشارکت و ضرورت های آن. مجله جهاد. شماره ۲۱۴ و ۲۱۵: ۱۳۷۷.
- هانتینگتون ساموئل، سامان سیاسی در جوامع دستخوش دگرگونی. ترجمه محسن ثلاثی. تهران. علم: ۱۳۵۷.
- Lucianw. Pye, *Aspects of Political Dvelopment, an Anaiytic Study*, ۱۹۶۶ pp. ۶۶-۶۳.
- Robert. A Dahi, *Polyarshy; PartiCipation and Opposition*, ۱۹۸۲ p. ۳۵.
- Gaiser, Wolfgang & Rijike, John (2008), "Political Participation of Youth Young Germans in the Eropean Context", Asia Eroup journal, Springer, January, Vol.5.
- McClurg, S.D. (2003), "Social Networks and Political Participation: The Role of Social Interaction in Explaining Political Participation" Political Research Quarterly, 56(December).